

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ ﴾ فاطر: ١٠

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވާއެވެ.

"ޒިކުރުބަސްތައް އުފުލިގެންދަނީ އެއިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށެވެ.

އަދި ޞާލިޙް ޢަމަލްތައް އެއިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށް އުފުއްލަވައެވެ."

[illegible]

ސަލްމާން ރަޝީދު

بسم الله الرحمن الرحيم

އެންމެ ރިވެތިޘަނާވަނީ ﷲ އަށެވެ. އަހަރެން ހަމްދުކުރަނީ
އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އަހަރެން ވާތްގަން އެދެނީ އެކަލާނގެ
ބަސްތަކުންނެވެ. އަދި އަހަރެން ޝާކުރުއްސުވުމަން އެދެނީވެސް
އެކަލާނގެ ބަސްތަކުންނެވެ. އަދި އަހަރެންގެ ނަބީސަލާމްކުގެ
ނުބައިކަމުންނާއި އަހަރެންގެ ނުބައިޢަމަލުތަކުން
ތައުބާވެރިކުރެއްވުމަން އެދި ﷲ ގެބަސްތަކުގައި ދަންނަވަމެވެ.
ތަޢާ، ﷲ އުޅުއްވަން ހިދާޔަތްދައްކަވައިދީ ދީފަވާ މަގުތަކުންނާއި ދީފަވާ
ނުވެއެވެ. އަދި ތަޢާ، އެކަލާނގެ މަގުތަކުންނަވައިދީފަވާން
ޝަރީޢަތުގެއަޅުކަށް ދީފަވާނުވެއެވެ. އަދި ﷲ ގެންދި ބަރަކާތްތަކައި
އަޅުކަންކުރާ އިލާހަށްވާކަން އަޅުގަނޑުމެނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ
އެއްކަލުވަންތައެވެ. އެކަލާނގެއަށް ބައިވެރިއެއް ނުވެއެވެ. އަދި
މުޙައްމަދު ' އީ އެކަލާނގެ އަޅާކަލާނގެ ރަސޫލާކަލަން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން. އެކަލާނގެކުރު ޤުރުއާނުގައި ހިދާޔަތާއި

ހައްޤުދީނާއި ގެންނެވެ. އެއީ ހުރިހާ ދީންތަކެއްގެ މައްޗަށް އެދީން
ފާޅުކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ފަހެ، އެކަލޭގެފާނު ރިސާލަތް
ފޯރުކޮށްދެއްވިއެވެ. އަދި އަމާނާތް އަދާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އުންމަތަށް
ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ޖިހާދުކުރުން ހައްޤުގޮތުގައި
ﷲގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރެއްވިއެވެ. އޭ ﷲ އެވެ! އެނަބިއްޔާގެ
މައްޗަށް ސަލަވާތާއި ސަލާމާއި ބަރަކާތް ލައްވާށިއެވެ. އަދި
މިސަލަވާތާއި ސަލާމުގައި އެނަބިއްޔާގެ އާލުންނާއި އަސްހާބުންނާއި
އެނަބިއްޔާގެ ހިދާޔަތުން ހިދާޔަތްލިބި ތަބާދެއްވުމުގެ ދުވަހާހަމަޔަށް
އެނަބިއްޔާގެ މަގުގައި ހިނގި ހައިބަޔަކު ޝާމިލުކުރައްވާދޭއެވެ.

އެއަށްފަހުގައި ބުނަމެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން ﷲ سبحانه وتعالى ގެ
ނިޢްމަތްތަށް އެއިލާހުގެ އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ގުނާ ހަދަރު ނުކުރެވޭހާ
ގިނަވެގެންވެއެވެ. އަދި ފަހުޒަމާނުގައި އިންސާނުންނާއި ޖިންނީންގެ
މައްޗަށް ﷲ ދެއްވި އެންމެމާތްވެގެންވީ ނިޢްމަތަކީ އެބައިމީހުންގެ
ތެރެއަށް އެއިލާހުގެ ދީލަތީރަސޫލާ މުޙައްމަދު ފޮނުއްވުމެވެ.
އެނަބިއްޔާއަށް އެންމެހެޔޮވެގެންވީ ސަލަވާތާއި އެންމެފުރިހަމަ

ސަލާމަތުންނެވެ. ފަހެ، އުޞޫލީންގެ ރައްބުގެ ބަސްބަހުން

އުޞޫލުތަކަށް ޤަބޫލުކުރައްވާވަރަށް ރަނގަޅު އިތުބާރުކުރެއްވި އަހުލުއްސުންނަ

ޤުރުއާން ރިސާލަތް އަންގައިދެއްވާ އަހުލުސުންނަތު

ޤުރުއާނުގައިވެއެވެ. އަދި އަލްއިމާމް މުޙައްމަދު ބުން މުސްލިމް ބުން

ޝިހާބު، އައްޒުހުރީ رحمه الله ވިދާޅުވެފައިވާކަން ކަށަވަރެވެ. ((ރިސާލަތް

ބާވައިލެއްވީ الله سبحانه وتعالى ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އަދި الله ގެ ރަސޫލާ ،

ގެމައްޗަށްވަނީ (ދީނުގެ ތަބްލީޣު އެރިސާލަތް) އިއްވެވުމެވެ. އަދި

އަހަރެމެންގެ މައްޗަށްވަނީ (އެރިސާލަތަށް) ބަލައިގަތުމެވެ.))

މިރިވާޔަތް އަލްބުޚާރީ އެބާބުގެ ޞަޙީޙް ބާބުގައި

ކިތާބުއްތައުޙީދުގެ ފަސްލަކަށް ބާބު ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن

رَّبِّكَۖ وَإِن لَّمۡ تَفۡعَلۡ فَمَا بَلَّغۡتَ رِسَالَتَهُۥۚ ﴾ ގައި އައްޒުހުރީ ގެޤައުލުން

ގެންނަވާފައިވެއެވެ.

(13/ 503 – مع الفتح)

ފަހެ، ރިސާލަތް ބާވައިލެއްވީ الله ގެ ހަޟްރަތުންނެވެ. އަދި އެކަމަށް

ބާރުލިބިވަޑައިގަތުމެވެ. الله سبحانه وتعالى ވަރުގަދަވާވަރުގެ

ގަވައިންނެވެ.

﴿ وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ

﴾ النحل: ٣٦

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންއިލާހު ކޮންމެއުންމަތަކަށް ރަސޫލަކު ފޮނުއްވީމެވެ. އެއީ، الله އަށް އަޅުކަންކުރުމަށާއި ބުދުތަކާ ދުރުހެލިވުމަށް އަންގަވުމަށެވެ."

އަދިވެސް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ لَقَدۡ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ إِذۡ بَعَثَ فِيهِمۡ رَسُولٗا مِّنۡ أَنفُسِهِمۡ يَتۡلُواْ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمۡ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡحِكۡمَةَ وَإِن كَانُواْ مِن قَبۡلُ لَفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾ ﴾ آل عمران: ١٦٤

މާނައީ: " ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް الله ދަރުމަވަންތަވެ ވޮޑިގެންނެވީއެވެ. (އެއީ) އެއުރެންގެ ތެރެޔަން، ހަމަ އެއުރެންގެތެރެއިން ރަސޫލަކު ފޮނުއްވި ހިނދުގައެވެ. އެކަލާނގެއާޔަތްތައް އެއުރެންނަށް ކިޔައިދެއްވާ އަދި ، އެއުރެންޠާހިރުކުރައްވާ، ފޮތާއި ޙިކުމަތް، އެއުރެންނަށް އުނގަނައިދެއްވާ ބޭކަލެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އޭގެކުރިން އެއުރެންވީ، ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައިކަން ކަށަވަރެވެ."

އަދި الله ގެ ރަސޫލާ ' ގެ މައްޗަށްވަނީ (މީސްތަކުންނަށް الله ގެ ރިސާލަތު) އިއްވުމެވެ. އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެކަން ހާސިލުވެވަޑައިވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ހަމައިންނެވެ.

﴿ فَهَلۡ عَلَى ٱلرُّسُلِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٣٥ ﴾ النحل: ٣٥

މާނައީ: " ފަހެ، ބަޔާންވެގެންވާ އިއްވުން މެނުވީ، ރަސޫލުންގެ މައްޗަށް ވޭހެއްޔެވެ؟"

އަދިވެސް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

﴿ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ١٨ ﴾ العنكبوت: ١٨

މާނައީ: " އަދި ބަޔާންވެގެންވާ އިއްވުން މެނުވީ، ރަސޫލާގެމައްޗަކަށް ނުވެއެވެ."

އަދި އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށްވަނީ (ރިސާލަތު) ބަލައިގަތުމާއި ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ފަހެ، މިކަމުގައި މީސްތަކުން ބެހިގެންދަނީ ތައުފީހިބި

ހައްޤު މަގަށް ތަބަޢަވާ މީހުންނާއި ތަޤުލީދު ނުކުރި އެހެން މަގުތަކަށް ތަބަޢަވާ މީހުންނެވެ. އަދި الله سبحانه وتعالى ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައިންނެވެ.

﴿ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ عَن سَبِيلِهِۦۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ١٥٣ ﴾ الأنعام: ١٥٣

މާނައީ: "އަދި މިއީ ތިމަންއިލާހުގެ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެވެ. ފަހެ، އެމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަވާށެވެ! (އެހެން) މަގުމަގަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަނުވާށެވެ! (އޭރުން) އެކަލާނގެ މަގުން ތިޔަބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. އެކަންތައްތަކަށް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ވަޞިއްޔަތް ކުރެއްވީ، ތިޔަބައިމީހުން ތަޤްވާވެރި ވުމަށްޓަކައެވެ."

އާދެ ބިދުޢަތުވެރިޔާ ދުޢާކުރިންނާއި ޖަމާޢަތްތެރިންނަށް ހުރިދުނާ ހަމަޖެހޭ ދިރާސާކުރާއި ޖާޢަގެ ނިޔަތުގެ ކުޅަދާނާއި ނިރުދުނާއިޖަމާޢަތުގެ ކުރާދިރާސާކުރާއި އަދި އުޞޫލު ބޭއްސާ ދުރާސާކުރެއް ދިރާސާކުރަ އުނގެނުމާއިދިނުމުގެ މަޤްޞަދުގައި އަމިއްލަ ޙިކުމް ތަޢުލީމްކުރެވޭ. ބިދުޢަތުވެރިޔަކަށް އަމިއްލަ ދިރާސާ ނަގަލާ " ސުއާލަކީ

"އެވެ. މިކުޑަރިސާލާގައި ލިޔެފައިވާ [illegible] އެއަށް
[illegible] އަދި [illegible] [illegible] ދަރަޖައިގެ [illegible].

އަޅުގަޑުގެ ދުޢާއަކީ މިމަސައްކަތަކީ ހަމައެކަނި ﷲ ގެ [illegible]
އަދައިގެން ކުރިމަސައްކަތްތަކުގައި [illegible] [illegible] އަޅުގަޑުގެ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. އާމީން.

و الحمد لله رب العالمين . و صلى الله وسلم وبارك علي نبينا محمد و على آله وصحبه وسلم

ލިޔުނީ

ސަލްމާން ރަޝީދު

05/06/2016

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّـٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ ۚ ﴾ فاطر: ١٠

މާނައީ:- الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ހެޔޮބަސްތަކެއް އުފުލިގެންދަނީ އެއިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށެވެ. އަދި ޞާލިޙް ޢަމަލްތަކެއް އެއިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށް އުފުއްލަވައެވެ."

ޤަޑްމީނު ހިންގުމާއި ޤައުޖީލު ހިންގުމާއި

ޤަސްޓީބަރިއުމުގެ މާޤްކަން

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ދުވާލަކު 100 ފަހަރު ކިޔައިފި މީހާއަށް 10 އަޅުން މިނިވަންކުރުމުގެ ދަރުމަލިބޭނެއެވެ. އަދި އޭނާއަށް 100 ހެޔޮކަން ލިޔުއްވޭ ހުއްޖެވެ. އަދި އޭނާއަށް ކުރެވިފައިވާ 100 ފާފަ ފޮހެވިގެންދެއެވެ. އަދި އެދުވަހު ހަވީރުވަންދެން އޭނާ ޝައިޠާނާގެ ކިބައިން ރައްކާތެރިކުރައްވާނެތެވެ. އަދި (ދިހާރަމްދުވަރު) އެމީހާއަށް ވުރެ ފުރިހަމަ ހެޔޮޢަމަލަކާއިގެން އަދިމީހަކު ނުވާއެވެ. އިތުރަށް އެކަންކުރި މީހަކުމެނުވީއެވެ. އަދި ދުވާލަކު 100 ފަހަރު ((سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)) ކިޔައިފިމީހާގެ ފާފަ، އޮއި ކަނޑުގެ ފޮނުފަދަ (ގިނަފާފަތަކެއްކަމުގައިވިޔަސް) އޭނާއަށް ފުއްސަވާދެއްވާނެއެވެ. [1]

---

[1] رواه مسلم

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ޙަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

"ދޫލައްކަންފަސޭހަ މީޒާނުގައި ބުރަ ރަޙްމާންވަންތަ اللهގެ ހަޟްރަތުގައި ލޯބުވެތިކަން ބޮޑު ދެކަލިމައެއްވެއެވެ.

(އެއީ) سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ އެވެ." [2]

އަދިވެސް އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ގެ ކިބައިން ރިވާވެގެންވެއެވެ. رسول الله ﷺ ޙަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

((سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ))

ކިޔުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި އިރު އެއެއްޗެއްގެ މައްޗަށް އެރި ހުރިހާއެއްޗަކަށްވުރެ ލޯބުވެތިކަން ބޮޑެވެ. (މާނައީ:- ދުނިޔެއާއި އަދި ދުނިޔޭގައިވާ ހުރިހާއެއްޗަކަށްވުރެ ލޯބުވެތިކަން ބޮޑެވެ.) [3]

---

[2] رواه مسلم

[3] رواه مسلم

ސަމުރަތު ބުން ޖުންދުބު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

" الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި އެންމެ ލޮބުވެތި ބަސްތައް ހަތަރު ކަލިމައީ ((سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)) އެވެ. މިއިންކޮންމެ ބަހަކުން ފެށިޔަސް ގެއްލުމެއް ނުވެއެވެ." [4]

---

[4] رواه مسلم

މުސްޢަބު ބުން ސަޢްދު رضي الله عنه ގެ ބަފައިން ރިވާވެގެން ވެއެވެ.
ސަޢްދު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭނާގެ ބައްޕަ އޭނާއަށް ކިޔައިދިނެވެ.
ބައްޕަވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންނަމެން رسول الله ﷺ ގެއަރިހުގައި
ވަނިކޮށް ހަދީޘްކުރުއްވިއެވެ.

"ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު ކޮންމެދުވަހަކު 1000 ހެޔޮކަން
ހޯދައިގަތުމަށް ނުކުޅެދިގެން ވާނެއްތޯ؟

ފަހެ، އިނދެގެންތިބިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު އެކަލޭގެފާނާއި
ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. އަހަރެމެންގެ ތެރެއިން މީހަކު (ދުވާލަކު) 1000
ހެޔޮކަން ހޯދާނީ ކިހިނެއްހެއްތޯ؟

ހަދީޘްކުރުއްވިއެވެ. އޭނާ 100 ފަހަރު ތަސްބީހަ
(سُبْحَانَ اللّٰهِ) ކިޔުމުން ފަހެ، 1000 ހެޔޮކަން އޭނާއަށް
ލިޔުއްވުނުއްޖެވެ. ނުވަތަ 1000 ފާފަ އޭނާގެ ކިބައިން ފޮހެވިގެން
ދާނުއްޖެވެ." [5]

---

[5] رواه مسلم

ޖުވައިރިއްޔާ رضي الله عنها ގެ އަރިހުން އިބްނު ޢައްބާސް ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން النبي صلى الله عليه وسلم ފަތިސްނަމާދަށްފަހު ވަރަށް ފަތިހާ އެކަމަނާގެ އަރިހުން ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. އޭރު އެކަމަނާ އިންނެވީ އެކަމަނާގެ މުސައްލާގައެވެ. އެއަށްފަހު ޟުޙާވަގުތުވުމުން އެކަލޭގެފާނު އެނބުރިވަޑައިގަތެވެ. އޭރުވެސް އެކަމަނާ (މުސައްލާގައި) އިށީނދެގެން އިނެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ޙަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. ކަލަނާ އަދިވެސް މިއިންނެވީ މިމަންކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންނެވިއިރު އިންނެވިގޮތަށް ހެއްޔެވެ؟ އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. އާދޭހެވެ. النبي صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

" ހަމަކަށަވަރުން ކަލަނާގެ އަރިހުން ވަޑައިގެން މިމަންކަލޭގެފާނު 3 ފަހަރު ވިދާޅުވި 4 ކަލިމަ މިއަދު ފަތިހުއްސުރެ ކަލަނާ ވިދާޅުވި ތަކެއްޗާއި ވަޒަންކުރެވިއްޖެނަމަ އެހަތަރު ކަލިމަ ބަރުދުވެގެންދާނެއެވެ. (އެހަތަރު ކަލިމަ) ((سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَى نَفْسِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ زِنَةَ عَرْشِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ)) އެވެ." [6]

---

[6] رواه مسلم

އިބްނު މަސްޢޫދު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ހަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

"އިސްރާ ކުރެއްވިރޭގައި ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އިބްރާހީމް عليه السلام އާއި ބައްދަލުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެން އިބްރާހީމް عليه السلام ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުޙައްމަދެވެ! ތިމަންނަގެ ސަލާމްކުރުން ކަލޭގެފާނުގެ އުންމަތުގެ މީސްތަކުންނަށް ސަލާމް ފޮނުއްވާށެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ހަބަރުދެއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ސުވަރުގެއަކީ ފަސްގަޑު ރަނގަޅު ފެންމީރުހުރުމާއެވެ. އަދި އެތަނަކީ ގަސްތަކުގަހަން ރަނގަޅު ހުސްބިމުގެތާކެވެ. އަދި އެހުސްބިމުގައި އިންދާ ގަހަކީ ((سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)) އެވެ." [7]

---

[7] أخرجه الترمزى و قال ألبانى حسن

އަބޫމޫސަލްއަޝްޢަރީ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ހަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

"ސުވަރުގޭގެ ކަންޒުތަކުގެ ތެރެއިން ކަންޒެއް ތިބާއަށް ބުނެދެއްވަންހެއްޔެވެ؟ ތިމަންނަދަންނަވީމެވެ. އާދޭހެވެ. އޭﷲގެ ރަސޫލާއެވެ.

ހަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. ތިބާވިދާޅުވާށެވެ. ((لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ))" [8]

---

[8] متفق عليه

ހެނބުލާދި ރަޙީހު الله تعالى ގެ ވަރިން
ރަނގުވަކުދުން

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ ذِكۡرٗا كَثِيرٗا ٤١ وَسَبِّحُوهُ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلًا ٤٢

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ގިނަވެގެންވާ ހަނދުމަކުރުމަކުން الله ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަދި ހެނދުނާއި ހަވީރު އެކަލާނގަށް ތަސްބީޙަ ކިޔައިދޭށެވެ." [9]

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ وَٱذۡكُر رَّبَّكَ فِي نَفۡسِكَ تَضَرُّعٗا وَخِيفَةٗ وَدُونَ ٱلۡجَهۡرِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ ٱلۡغَٰفِلِينَ ٢٠٥ ﴾

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްޕުޅުން ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިއާކަ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! ތަޟައްރުޢުވެ،

[9] الأحزاب: ٤١ – ٤٢

ބިރުވެތިވާބާރުގައެވެ. ބަސްބުނުމުގެތެރެއިން އަޑުހަރުކުރެއްވުމަށްވުރެ މަޑުންނެވެ. ހެނދުނާއި ހަވީރުގެ ވަގުތުތަކުގައެވެ. އަދި ގާފިލުވެގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނުވެ ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ!" [10]

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿وَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ بِٱلۡعَشِيِّ وَٱلۡإِبۡكَٰرِ ٥٥﴾

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި އިލާހަށް ހަވީރާއި ހެނދުނު ޙަމްދާއެކު ތަސްބީޙަކިޔަވާށެވެ." [11]

[10] الأعراف: ٢٠٥٤٢

[11] غافر: ٥٥

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ ٱلْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ ﴾

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "އަދި އިރުއަރުމުގެ ކުރީގައްޔާއި، އޮއްސުމުގެ ކުރީގައި، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިއިލާހަށް ހަމްދުކޮށް ތަސްބީޙަވިދާޅުވޭ، ނަމާދު ކުރައްވާށެވެ." [12]

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ مِنَ ٱلْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰٓ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا۟ بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾ ﴾

މާނައީ:- الله ﷻ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. "ފަހެ، އެކަލޭގެފާނު، ނަމާދުކުރައްވާތަނުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެމީހުންގެ ގާތަށް ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. ދެންހެނދުނާއި ހަވީރު ތަސްބީޙަކިޔަހައިއުޅުމަށް އެއުރެންނަށް އިޝާރާތުން އަންގަވައެވެ." [13]

---

[12] ق: ٣٩

[13] مريم: ١١

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ.

"ހެނދުނާއި ހަވީރު ((سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)) ސަތޭކަ ފަހަރު ކިޔައިފި މީހާއަށްވުރެ ހެޔޮކަންތޮކު ބަދަލަކާއިގެން ޤިޔާމަތްދުވަހު އައިމީހަކު ނުވެއެވެ. މިއަދަދަށް ނުވަތަ މިއަށްވުރެއިތުރަށް މިޒިކުރު ކުރިމީހާ ފިޔަވައެވެ." [14]

---

[14] أخرجه امسلم

ޢަބްދުالله ބުން މަސްޢޫދު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. النبي ﷺ ހަވީރުވުމުން ޙަދީޘްކުރުއްވާކަމަށްވެއެވެ.

((أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ،لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْكَسَلِ وَسُوءِ الْكِبَرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ))

އަދި ހެނދުނުވުމުން ހަމައެފަދައިން ވިދާޅުވެއެވެ.

((أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ،لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذا اليوم َخَيْرَ مَا بَعْدَه وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذا اليوَم و شَرِّ مَا بَعْدَه رَبِّ

أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْكَسَلِ وَسُوءِ الْكِبَرِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ)) [15]

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خُبَيْب رضي الله عنه އެބޭފުޅާގެ ބައްޕާގެ އަރިހުން ރިވާކުރެއްވިއެވެ. ބައްޕަ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންނަމެން ވިއްސާރަ، ވަރަށް ކަޅުއަނދިރިރޭއެއްގައި رسول الله ﷺ ހޯއްދުވުމަށްޓަކައި ނުކުމީމެވެ. އައީ އަހަރެމެންނާއިގެން އެކަލޭގެފާނު އިމާމުވެ ނަމާދު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ދެން، އެކަލޭގެފާނާއި އަހަރެމެންނާ ބައްދަލުވިއެވެ. އަދި [illegible]ފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ނަމާދުކޮށްފިން ހެއްޔެވެ؟" ތިމަންނައެއްވެސް އެއްޗެއް ވިދާޅެއްނުވަމެވެ.

ދެން [illegible]ފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. "ކިޔާ ވިދާޅުވާށެވެ." ތިމަންނަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ވިދާޅެއްނުވަމެވެ.

[15]أخرجه امسلم

އެއަށްފަހު ނަބިއްޔާ ދެން ވިދާޅުވިއެވެ. "ކިޔާ ވިދާޅުވާށެވެ."
މިމަންނައަށްވެސް އެއްކަލަ ވިދާޅެއްނުވަމެވެ.

އަނެއްކާވެސް ނަބިއްޔާ ދެން ވިދާޅުވިއެވެ. "ކިޔާ ވިދާޅުވާށެވެ."
މިމަންނަ ދަންނަވިލީމެވެ. "އޭ اللهގެ ރަސޫލާއެވެ. އަހުރެމެން
ވިދާޅުވާންވީ ކީކޭތޯއެވެ؟"

ނަބިއްޔާ ދެން ވިދާޅުވިއެވެ. "ހެނދުނާއި ހަވީރު 3 ފަހަރު ((قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ (ސޫރަތުލް އިޚްލާސް އާއި ފަލަގު އަދި ނާސް))) ކިޔާ ވިދާޅުވާށެވެ. ކޮންމެކަމަކުން ކަލޭގެފާނަށް ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންދާނެއެވެ." [16]

ސަޢީދު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް ﷬ ވިދާޅުވިއެވެ.
(މި) ޤުރްއާނުގެ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ފަހަރެއްގައި ކިޔަނީ ސޫރަތުލް
ފާތިޙާއެވެ. އަދި ބައެއް ފަހަރަށް ސޫރަތް ނާސްއެވެ
ކިޔާނީއެވެ. {ފަތުޙުލް ބާރީ ފޮތުން ބ : 54}

---

[16] أخرجه أبوداود , وقال ألباني إسناده جيد

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ އެކަލޭގެފާނުގެ ސަޙާބީންނަށް އުގަންނަވާދެއްވައެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކަށް ހެނދުނުވެއްޖެ ނަމަ ފަހެ ކިޔާށެވެ.

((اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ))

އަދި ހަވީރުވުމުން ކިޔާށެވެ. ((اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ)) [17]

- ޝަރްޙު:- ހެނދުނުގެ ދުޢާގައި ((وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)) ގެ ބަދަލުގައި ((وَإِلَيْكَ النُّشُورُ)) އަދި ހަވީރުގެ ދުޢާގައި ((وَإِلَيْكَ النُّشُورُ)) ގެބަދަލުގައި ((وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)) ކިޔުން ރަނގަޅު ކަމުގައި ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެއެވެ.

---

[17] أخرجه الترمذي , وقال ألباني إسناده جيد

النبي ﷺ ގެއަރިހުން شَدَّادُ بْنُ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ރިވާކުރެއްވިއެވެ. ސައްޔިދުލް އިސްތިޣްފާރަކީ ((اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)) މިއެވެ. ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިއެވެ." މީހަކު މިއިސްތިޣްފާރު އޭގައިވާކަންތައްތައް ޔަޤީން ކުރާބާލު ދުވާލުގައި ކިޔައިގެން ހުއްޖާ އެދުވަހު ހަވީރުވުމުގެ ކުރިން މަރުވެއްޖެނަމަ އޭނާއަކީ ސުވަރުގެވަންތަ ވެރިއެކެވެ. އަދި މީހަކު މިއިސްތިޣްފާރު އޭގައިވާކަންތައްތައް ޔަޤީންކުރާބާލު ރޭގަނޑު ކިޔައިގެން ހުއްޖާ އޭރު ހެނދުނުވުމުގެ ކުރިން މަރުވެއްޖެނަމަ އޭނާއަކީ ސުވަރުގެ ވަންތަވެރިއެކެވެ. " [18]

---

[18] أخرجه بخاري

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. އަބޫބަކުރުއްޞިއްދީޤު ދަންނަވިއެވެ. އޭ اللهގެ ރަސޫލާއެވެ! ހެނދުނާއި ހަވީރުކޮޅުން ކިޔާނެ އެއްޗެއް މިއަޅާއަށް އަމުރުކުރައްވާށެވެ. ނަބީކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިހެން ވިދާޅުވާށެވެ.

((اللَّهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ

އަދި އަހަރެން ނަފްސަށް ނުބައިކަމެއްވެއެވެ. وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ))

ނަބީކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ހެނދުނާއި ހަވީރާއި އަދި ނިދުމުގެ ކުރިން މިދުޢާ ކިޔާށެވެ. " [19]

---

[19] أخرجه الترمزي و صححه ألباني

ޢައްފާން ބުނު ޢުސްމާން ވިދާޅުވިއެވެ. رضي الله عنه ޢުސްމާން ބުނު އަބާން

صلى الله عليه وسلم رسول الله ވިދާޅުވާމީ އަހުރެން އަޑުއެހީމެވެ. رضي الله عنه

ޙަދީޘްފުޅުކުރެއްވިއެވެ.

" ކޮންމެދުވަހެއްގެ ހެނދުނާއި ހަވީރު، ((بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)) 3 ފަހަރު ކިޔާމީހަކަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ނުވާނެއެވެ."[20]

---

[20] أخرجه الترمزي و صححه ألبانى

ޢަބްދުﷲ ބުން ޢުމަރު رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. އަންނަނިވި ދުޢާތައް ހެނދުނާއި ހަވީރު ކިޔުން رسول الله ﷺ ދޫކޮށް ނުލައްވައެވެ.

((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي)) [21]

---

[21] أخرجه أحمد و صححه ألباني

ހެނދުނާއި ހަވީރުގެ ޛިކުރުތައް ކިޔާނީ ކޮންވަގުތެއްގައި ހެއްޔެވެ؟

މުހައްމަދު ބުން ސާލިހުލް ޢުޘައިމީން رَحِمَهُ الله އަށް ސުވާލު ދެންނެވުނެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް ﷲ ބަރަކާތްލައްވާށިއެވެ. މިސުވާލުކުރާ ސޫދާންމީހާ ބުނެއެވެ. ހެނދުނުގެ ޛިކުރުތަކަށް ވަކިވަގުތެއްވޭތޯއެވެ؟

ފަހެ، ޝައިޚު رَحِمَهُ الله ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. ހެނދުނުގެ ޛިކުރުތަކަކީ ހެނދުނަށް ނިސްބަތްކުރެވިފައިވާ ޛިކުރުތަކެވެ. އަދި މިނިސްބަތް ކުރުމުގެ މާނައަކީ ((في)) ގެ މާނައެވެ. ފަހެ، އަހަރެމެން ހެނދުނުގެ ޛިކުރުތަކާ ބުނެފިނަމަ ފަހެ، އެބަސްއެވަނީ ހެނދުނުގެ ވަގުތުގައި ކުރާ ޛިކުރުތަކުގެ [illegible]. ފަހެ، [illegible] ފަޖުރުވީއްސުރެން އިރުއަރާ އަދިވެ، ސުބާވަގުތާ ހަމައަށެވެ. ފަހެ، ސުބާވަގުތު ވަނުމުން ހެނދުނުގެވަގުތު ނިމުނީއެވެ. އަދި ހަވީރުގެ ވަގުތުވެސް ހަމައެފަދައެވެ. ހަވީރުގެ ޛިކުރުތަކުގެ މާނައީ ހަވީރުގެވަގުތުގައި ކިޔާޛިކުރުތަކެވެ. އަދި ހަވީރުގެ ވަގުތަކީ އަޞްރުނަމާދުގެ ވަގުތުންފެށިގެން ރޭގަނޑުގެ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ފުރަތަމަ ބައިގެ ނިޔަލަށެވެ. [illegible] ވަގުތަކަށް

ހަދީޘެއްވެއެވެ. އެއަށްފަހުގައިވެސް ބައްދަލުވެ ކިޔަން އަދިސްފަހުގެ
ކިޔަވައިފި ކިޔާނި ބަދަލުވެއެވެ. ވިދާޅުވަން އާޔަތުލް ކުރުސިއްޔެވެ.
النبي ﷺ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ.

(أن من قرأها في ليلة فإنه لا يزال عليه من الله حافظ ولا يقربه شيطانٌ حتى يصبح)

މާނައީ " ހަމަކަނޑަވަމުން ބަދަލުވެ އެއާޔަތް (އާޔަތުލް ކުރުސިއްޔު)
ކިޔަވައިފިމީހަކަށް ހަމަ، اللهގެ ހަވާލުވެވުން އޮންނާނެ މަށްފަހު
ރޭއްގައިވެސް ހަމަވަނީއެވެ. އަދި ހަމަސްވެފާ ހަމައަށް އޮންނާނީ
ޝައިޠާނާއް ގާތްނުވާނެއެވެ. "އަދި ހަމައެކަކައިން ބަހާރުއް ސޫރަތުގެ
ހަމަ ބަޔާނެވެ.

(آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون) ގެން އެސޫރަތު

ނިމެންދެނެވެ. އައްނަބިއްޔު ﷺ ހަބަރުދެއްވާހަމައިވެއެވެ. ބަދަލުވުމަ
އެދާއާއަށް ކިޔަވައިފި މިކާއިން (ޒިކުރާ ނުބައިކަމަކުން
ބައްކާތަކުރެވޭން) އެދާއާއަށް ހުދާއެވެ. ހަމަ، އަހަރެން ބުނަމެވެ.
ބަދަލުވުމަ ކިޔަންވާކަމަކަށްވާ (ކިޔަވައިދެއްވާ ކިޔާނި) ހަމަ،
ބަދަލުވެއެވެ. އަދި ހަވާލުވުމަ ކިޔަން އަދިސްފަހުގެ ކިޔަވައިދެއް
(ކިޔުމުގެ ވަގުތު) ތަނަވަސްވެގެންވެއެވެ. އަދި އިބްނު ހަސަނާދުގެ
ވަގުތުންހިނގެން ބަދަލުގެ ތިންބައިކަށް ހަތަރުބައިކަށް

ފުރަތަމަ ބައިގެ ނިޔަލަށް (އެވަގުތު) ޝާމިލުވެގެން ވެއެވެ. އަދި
ގޮތަށް ދަނެވޮޑިގެންވަނީ މާތްﷲއެވެ.

فتاوي نور علي الدرب للعثيمن [المكتبة الشاملة]

ސިހުރުގެ ކުރިންނާއި އަދި ޝަތަރިގެން
ހިމާޔަތްކުރުމަށް

ޙުޛައިފާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. النبي ﷺ އަވަހާރަފުޅުލައްބިވަން ބޭނުންވެ ލައްވައިފިނަމަ ބަސްފުޅު ކުރައްވައެވެ. ((بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا))

އަދި އަވަހާރަފުޅުން ހޭލައްވާ ބަސްފުޅު ކުރައްވައެވެ. ((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)) [22]

---

[22] أخرجه البخا رى

ޢާއިޝާ رضي الله عنها ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. النبي ﷺ ކޮންމެރެއަކު އަވަހާރަފުޅު ލެއްބެވުމަށްޓަކައި ތަންމައްޗަށް އަރާވަޑައިގެން ދެއަތްތިލަ އެއްކުރެއްވުމަށްފަހު ދެއަތްތިލައަށް ފުމެލައްވާ ((قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ)) ކިޔުއްވުމަށްފަހު ހަށިގަޑުން ކުޅަދާނަވީހިސާބެއްގައި ދެއަތްތިލައިން ފިރުމާލައްވަތެވެ. ދެއަތްތިލައިން (ފިރުމަން) ފައްޓަވަނީ ބޮލާއިމޫން ކަރައިގެނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ހަށިގަޑުން ކުޅަދާނަވީ ހިސާބަކުންނެވެ. އެގޮތަށް 3 ފަހަރު ކަންތައް ކުރައްވަތެވެ. [23]

---

[23] أخرجه البخا رى

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ރަމަޟާންމަހުގެ ޒަކާތް ބެލެހެއްޓެވުމާއި ތިމަންނާއި ހަވާލުކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންނަގެ ކައިރިއަށް އެއްޗެއް އައިސް ކާބޯތަކެތި ނަގަންފެށިއެވެ. ފަހެ، ތިމަންނަ އެއެއްޗެއް ހައްޔަރުކުރީމެވެ. އަދި ދަންނަވީމެވެ. ކަލޭގެ ޝަކުވާ رسول الله ﷺ ގެ އަރިހަށް ހުށަހަޅާނަމެވެ. ފަހެ،

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވާހަކަ ކިޔައިދިނެވެ. ފަހެ (އެއެއްޗެއް) ބުންޏެވެ. ތިބާ ނިދަން ތަންމައްޗަށް އަރާ އާޔަތުލްކުރްސިއްޔު ކިޔަވައި ނަމަ الله ތަޢާލާގެ ބަލަހައްޓަމުން ތިބާގެމައްޗަށް ފަތިސްވަންދެން ރައްކާތެރިއަކު ޖައްސަވާނެއެވެ. އަދި ފަތިސްވަންދެން ތިބާއާ ޝައިޠާނެއް ކައިރިނުވާނެއެވެ. النبي ﷺ ބަސްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. "އޭނާ ތިބާގެ ކައިރީގައި އެބުނީ ތެދުވާހަކަކަމެވެ. އަދި އޭނާއަކީ ދޮގުވެރިއެކެވެ. އެއީ ޝައިޠާނާއެވެ." [24]

---

[24] أخرجه البخاری

قَالَ تَعَالَىٰ: أَعُوذُ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ

﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ ﴾ البقرة: ٢٥٥

އަބޫމަސްޢޫދުލް އަންސާރީ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. رسول الله ﷺ ބަޔާންފުޅުދެއްވިއެވެ.

"ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ ފަހު ދެއާޔަތް ރޭގައި ކިޔަވައިފިމީހާ (ކާފީވާނެ ނުބައިކަމުން ރައްކާތެރިވުމަށް) އެކަށީގެން ވާނެއެވެ." [25]

قَالَ تَعَالَىٰ: أَعُوذُ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ

﴿ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ وَقَالُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا ٱكْتَسَبَتْ ۗ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦۖ وَٱعْفُ عَنَّا وَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَآۚ أَنتَ مَوْلَىٰنَا فَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

البقرة: ٢٨٥ - ٢٨٦

---

[25] متفق عليه

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ ބަޔާންފުޅު ކުރެއްވިއެވެ.

" ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު ނިދާތަންމަތިން ތެދުވެލައި ދެން އެނބުރި އެއަށް އައިސްފިނަމަ އޭނާގެ އިޒާރުގެ ކައިރިން މިންވަރަކު ފޮޅާލާށެވެ. ފަހެއެނީ އޭނާދިޔަފަހުން އެތަނަށްވަދެ ... ކޮންއެއްޗެއްކަމެއް އޭނާއަކަށް ނޭނގޭއެވެ. ފަހެ އޭނާ އޮށޯވެއްޖެނަމަ ކިޔާށެވެ! ((بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ فَإِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ))

އަދި ނިދިން ހޭލައިފިނަމަ ކިޔާށެވެ. ((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي فِي جَسَدِي وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ))" [26]

---

[26] أخرجه الترمزي

އަދި ޢުން އަބީޠާލިބު رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ފާޠިމާ رضي الله عنها ޚާދިމަކަށް ބޭނުންވެގެން النبي ﷺ ގެއަރިހުން އެދުނެވެ.

ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ބަދީޢްޖުގުކުރެއްވިއެވެ. "ކަމަނާއަށް އެއަށްވުރެ މާހެޔޮކަންހުރި ކަމެއްގެ ޚަބަރުދެއްވަން ދެއްވާތޯ؟ ނިދުމުގެކުރިން 33 ފަހަރު الله އަށް ތަސްބީޙަ **(سُبْحَانَ اللّٰهِ)** ވިދާޅުވާށެވެ. އަދި 33 ފަހަރު الله އަށް ޙަމްދު **(الحَمْدُ لِلّٰهِ)** ކިޔުއްވާށެވެ. އަދި 34 ފަހަރު الله އަށް ތަކުބީރު **(اللّٰهُ أَكْبَرُ)** ވިދާޅުވާށެވެ."

(އަދި ޢުން އަބީޠާލިބު رضي الله عنه) ވިދާޅުވިއެވެ. އޭގެފަހުން އަޅުގަނޑު މިކަންތައްދޫކޮށް ނުލަމެވެ. ދެންބުނެވުނެވެ. ޞިއްފީން ހަނގުރާމައިގެ ރޭގައިވެސް ހެއްދެވީތޯ؟ ވިދާޅުވިއެވެ. ޞިއްފީން ހަނގުރާމައިގެ ރޭގާވެސްމެއެވެ. [27]

---

[27] متفق عليه

النبي ﷺ ގެ އަނބިކަނބަލުން ޙަފްޞާ رضي الله عنها ފަރާތުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ އަވަހާރަލުޅުލެއްވުމަށް އަތްޕުޅު ބޯޅުފުޅުގެ ދަށުގައި ބާއްވަވައި ނަމަ ... ފަހަރަށް 3 ... ދެންނެވުއްވާށެވެ.

((اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ)) [28]

އަނަސް رضي الله عنه ގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ އަވަހާރަލުޅު ލެއްވުމުން ... ދެންނެވުއްވާށެވެ.

((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ)) [29]

---

[28] أخرجه أبوداود و صححه الباني

[29] أخرجه امسلم

ޢަބްދުﷲ ބުނު ޢުމަރު رضي الله عنه ގެ ޙަދީޘުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެބޭފުޅާ މީހަކަށް އެމީހާ ނިދަން އޮށޯންނަހިދު ކިޔުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ.

((اللَّهُمَّ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا إِنْ أَحْيَيْتَهَا فَاحْفَظْهَا وَإِنْ أَمَتَّهَا فَاغْفِرْ لَهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ))

މިހާރު އެބޭފުޅާއަށް ދަންނަވައެވެ. ތިޔަ މިޙަދީޘް އަޑުއެހީ ޢުމަރުގެ ފަރާތުން ހެއްޔެވެ؟ ނޫނެ އެބޭފުޅާދެންނެވިއެވެ. ޢުމަރަށްވުރެ މާހެޔޮކަން ބޮޑުމީހާގެ ކައިރިންނެވެ. رسول الله ﷺ ގެ ޙަދީޘުންނެވެ. [30]

---

[30] أخرجه امسلم

ސުހައިލު ވިދާޅުވިއެވެ. އަބޫސާލިހު ތިމަންމެންގެ ތެރެއިން މީހަކު ނިދަންބޭނުންވެއްޖެ ނަމަ ކަނާތްފަރާތަށް އޮވެ ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنْ الْفَقْرِ)) ކިޔުމަށް އަހަރެމެންނަށް އަބޫސާލިހު އަމުރުކުރައްވައެވެ. އަބޫސާލިހު މިޙަދީޘް ރިވާކުރެއްވީ އަބޫހުރައިރާގެ އަރިހުންނެވެ. އަބޫހުރައިރާ މިޙަދީޘް ރިވާކުރެއްވީ رسول الله ﷺ ގެ އަރިހުންނެވެ. [31]

---

[31] أخرجه امسلم

ސަޢްދު ބުން ޢުބާދާ ވިދާޅުވިއެވެ. ބަރާއު ބުން ޢާޒިބް ތިމަންނައަށް ކިޔައިދިނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ތިބާ ނިދިކުރައްވާނަމަ ނަމާދަށް ވުޟޫކުރައްވާފަދައިން ވުޟޫކުރައްވާށެވެ. އެއަށްފަހު ކަނާތްފަޅިއަށް އޮށޯންނަވާށެވެ. ދެން ވިދާޅުވާށެވެ. ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ))

މިކަލިމަތަކީ ތިބާ (ރޫހުގެ ނިކުމުގެ ތެރެއިން) އެންމެފަހުން ކިޔާތަކީ ކަމުގައި ހަދާނެވެ. ފަހެއެރޭގައި ތިބާމަރުވެއްޖެ ނަމަ މަރުވީ އިސްލާމްދީން މަތީގައެވެ. [32]

[32] متفق عليه

ޓޭރަޖު ސިދިންނޭގޭބޭފުޅާ އާއި ގޭބާފުޅާ

ކިޔާދުބާ

ޢުބާދަތު ބުން ސާމިތު رضي الله عنه ، النبي ﷺ ބަދީހްކުރު
ކުރެއްވިކަމުގައި ރިވާކުރައްވައެވެ. މީހަކު ރޭގަނޑު ނިދިންހޭލާފައި ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)) ކިޔުމަށްފަހު ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)) ނުވަތަ ދުޢާކޮށްފިނަމަ އޭނަގެދުޢާ އިޖާބަކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ވުޟޫކޮށްގެން ނަމާދުކޮށްފި ނަމަ އޭނަގެ ނަމާދު ޤަބޫލުކުރައްވާނެއެވެ. [33]

---

[33] أخرجه البخاری

ރުވަޖެހެއްޖެހުރުމުން ކަންތައް ކުރަންވީގޮތް

އަބޫހުރައިރާ رضي الله عنه ރިވާކުރައްވާފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން رسول الله ﷺ ބަޔާންފުޅު ކުރެއްވިއެވެ.

"ރަނގަޅު ހުވަފެނަކީ الله ގެ ހަޟްރަތުން ވާއެއްޗެކެވެ. އަދި ނުބައި ހުވަފެނަކީ ޝައިޠާނާގެ ކިބައިން ވާއެއްޗެކެވެ. ދިހަކަން ހުވަފެނެއްފެނި، އޭގައި ހިތްހަމަނުޖެހޭ ކަމެއް ވާތްފަރާތަށް ތުފުލާށެވެ. އަދި ޝައިޠާނާގެ (ނުބައިކަމުން) الله ގެ ހަޟްރަތުން ރައްކާތެރިކަން ހިފައިގަންނާށެވެ. (އޭރުން) މިބާއަކަށް އެހުވަފެނަކުން ގެއްލުމެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެހުވަފެނުގެ ވާހަކަ އެއްވެސް މީހަކާ ނުދައްކާށެވެ. ފަހެ ރަނގަޅު ހުވަފެނެއް ފެނިއްޖެ ނަމަ އެވާހަކަ ދައްކާށެވެ. އަދި ލޯބިވާމީހަކަށް ކިޔައިދިނުމަށް ނޫނީ އެވާހަކަ ނުބުނާށެވެ. [34]

---

[34] متفق عليه

و بالله التوفيق و الحمدلله رب العالمين